

УДК 811.112.2'373.45.342

Котвицька В.А.

АДАПТАЦІЯ АНГЛІЦИЗМІВ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Статтю присвячено дослідженню особливостей адаптації англіцизмів у сучасній німецькій мові.

Ключові слова: англіцизм, запозичення, адаптація, лексичний вплив.

Котвицкая В.А. Адаптация англицизмов в современном немецком языке. Статья посвящена исследованию особенностей адаптации англицизмов в современном немецком языке.

Ключевые слова: англицизм, заимствование, адаптация, лексическое влияние.

Kotvytska V.A. Adaptation of Anglicisms in the German language. This paper provides an analysis of adaptation of Anglicisms in the German language.

Key words: Anglicism, borrowing, adaptation, the lexical influence.

Адаптації запозичень з англійської мови на окремих мовних рівнях в українській мові присвятили свої праці І.М. Камінін (1994), Г.А. Сергеева (2002), Л.М. Архипенко (2005), Б.М. Ажнюк (2008), Я.В. Битківська (2008), І.П. Скорейко-Свірська (2009), в російській мові – Г.В. Павленко (1999), А.І. Дьяков (2001), М.С. Селіванова (2007), С.В. Воробйова (2009), в німецькій мові – Л.В. Слепухіна (1976), М.С. Колеснікова (1986), М.А. Кузіна (2006), Н.О. Кулешова (2009).

Наразі зміни у лексичному складі німецької мови під впливом англійської мови привертають увагу чи не всіх знаних німецьких лінгвістів. Серед них слід виділити роботи Р. Бергманна, В. Янга, Г. Глюка, В. Зауера, Л. Лемніцера, Р. Келлера, Х.Д. Шлоссера, А. Шенфельда, Х.-Г. Шмітца, Ю. Шпітцмюллера, Я.Г. Шнайдера, Г. Фріца, Х. Фатера, Ф. Штарка.

Об'єктом дослідження є англіцизми – запозичені з британської чи американської англійської мови одиниці (слова, комбінації слів) різного ступеня освоєності.

Предмет дослідження – особливості адаптації англіцизмів на різних рівнях сучасної німецької мови.

Мета роботи полягає у виявленні та аналізі особливостей адаптації англіцизмів у процесі їх функціонування та становлення на ґрунті німецької мови.

Суттєвим для даного дослідження є розуміння поняття адаптації. Під адаптацією в роботі розуміється поетапне пристосування запозиченої лексеми у системі мови-позичальниці.

Німецька мова є активним акцептором лексичних запозичень з англійської мови та її американського варіанту. Зростання впливу англійської мови на сучасну німецьку стимулює пильний інтерес мовознавців до проблеми запозичення.

В. Янг, який вивчав питання функціонування англіцизмів у німецькому журналі DER SPIEGEL, дослідив, що частотність їх вживання за період з 1950 до 1980 року значно зростає. Найчисельнішу групу від загальної кількості англіцизмів, за В. Янгом, становлять іменники – 92,16 %. Слідом за іменниками на другому місці у дослідника розташовуються дієслова – 4,59 %, і третє місце за частотністю вживання у текстах обраних для дослідження журналів посідають англіцизми-прикметники, кількість яких становить 3,03 % [6, 166].

Мовознавцями виокремлюються різні типи запозичень, пропонуються різні класифікації.

Е. Хауген розглядає наступні групи запозичених слів:

1. "слова без морфологічної субстанції" (Loan Words) – "запозичені слова", тобто такі, що повністю їх прототипам у мові-донорі;

2. "слова з частковою морфологічною субстанцією" (Loan blends) – "іншомовні слова", або гібриди, тобто слова, що лише частково складаються з іншомовних елементів;

3. "слова з повною морфологічною субстанцією", тобто кальки (Loan shifts), або "семантичні запозичення" (Semantic Loans) [цит. Крисін: 2, 103].

Свою класифікацію лексичних типів запозичень у німецькій мові подає дослідниця М. Альтглітнер [3, 16].

Комплексно усі лексичні впливи з англійської мови представляв також Б. Карстенсен. Він виділив евідентні, або очевидні, та латентні, або приховані, впливи [5, 242-243].

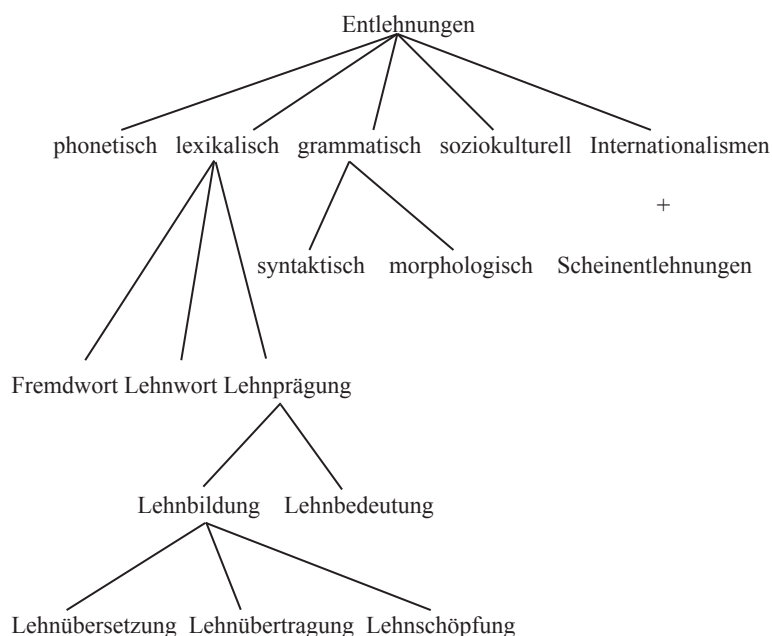

Схема 1.1. Типи запозичень за М. Альтляйтнер.

До очевидних належать:

– прями запозичення англійських слів

Fake, Flop, Freak, Power, Team, Trip, Weekend, Wellness, Zoom

і т.д.;

– псевдоангліцизми

Showmaster, Cutter, Oldies, Twen, Intershop, Dressman, Handy, Beamer, Teenies, Bowle;

– семантичні зміни

Gag ("originelle Neuerung");

– формальні зміни

Happy-End (англ. happy ending), *last not least* (англ. last but not least);

– змішані (гібридні) композити

Haarspray, Popsänger, Matchball, Fernseh-Feature.

До латентних впливів, за Карстенсеном, належать:

– (повні) кальки

schweigende Mehrheit (silent majority), *Kalter Krieg* (cold war), *unmittelbare Konstituente* (immediate constituent), *rechtsköpfig* (right-headed), *Eiserner Vorhang* (Iron Curtain), *Teilzeitarbeit* (part-time work), *Geburtenkontrolle* (birth control), *Blumenkind* "учасник руху хіппі" (flower child), *Blutbank* (blood bank);

– неповні кальки (коли тільки окремі складові частини слова перекладаються точно)

Einbahnstraße (one-way-street), *Wolkenkratzer* (sky-scraper), *Luftbrücke* (airlift), *Flugfeld* (airfield), *Ölleitung* (pipeline);

– штучні запозичені утворення

bügelfrei (non-iron), *Fließheck* (fastback), *halbe-halbe* (fifty-fifty);

– запозичені значення

Ebene (level), *feuern* "entlassen" (to fire);

– запозичені вирази

jemandem die Schau stehlen (to steal the show), *unter die Haut gehen* (to get under one's skin), *grünes Licht geben* (to give green light), *Sinn machen* (to make sense), *Freunde machen* (to make friends), *keine Idee haben* (to have no idea), *nicht wirklich* (not really), *Spaß haben* (to have fun), *sich frei fühlen, zu...* (to feel free to...), *willkommen zurück* (welcome back), *einmal mehr* (once more), *das Beste daraus machen* (to make the best of);

– запозичений синтаксис

in 2013 (замість *im Jahre 2013*), *für eine Woche* (замість *eine Woche lang*), *haben* у якості імперативу за зразком англійського імперативу *to have* (напр., *Habe erholsame Weihnachten!*) – у німецькій мові зазвичай без дієслова.

Запозичення відносно добре інтегруються у систему німецької мови: іменники отримують рід (*der Countdown*, *der Newsletter*, *die Happy Hour*, *die Afterworkparty*, *das Steak*, *das Milkshake*) і характерну множину (*die Bosse*, *die Surfer*), прикметники відмінюються (*dem fairen Sportsmann*, *von einer cleveren Idee*, *mit einer coolen Freundin*), пристосовуються дієслова (*downloaden*, *loadete down*, *hat downgeloadet*; *hat gecheckt*, *ist gejettet*).

Про адаптацію на фонологічному рівні пишуть британські германісти С. Барбур і П. Стивенсон: "У сфері вимови вже

найменші відхилення можуть призвести до плутанини. Прикладом може слугувати нейтралізація різниці між /æ/ та /ɛ/ (як у *bad* та *bed*), яка пояснюється тим, що носії німецької мови "а" у словах англійського походження вимовляють як /ɛ/: *Match* та *Test* містять у німецькій мові один і той самий голосний" [4, 303].

Для адаптації частини англіцизмів у німецькій мові характерним є орфографічне варіювання (написання разом, через дефіс чи окремо), причому спостерігається одночасне функціонування різних варіантів, напр. *Discountbroker* і *Discount-Broker*, *Horrorfilm* і *Horror-Film*, *Hightech*, *High-Tech* і *High Tech*, *Jobcenter* і *Job-Center*, *Jobfloater* і *Job-Floater*, *Partygirl* і *Party-Girl*, *Playoff* і *Play-off*, *Wellnesscenter* і *Wellness-Center*, *Blackout*, *Black-out*, *Black-Out* і *Black Out* і т.д. Так, у межах одного й того ж видання журналу *BIO* (*BIO-Magazin*. Nr. 6/2012. Dezember/Januar) одне і те ж запозичення зустрічається 4 рази, причому двічі спостерігаємо написання його через дефіс та двічі – разом, пор.:

*Durch neue Denkprogramme, die auf einem Motivations- und Belohnungssystem im Gehirn beruhen, so der Neurobiologe, hat man auch die Möglichkeit, positiv auf zahlreiche Krankheiten einzuwirken. Zum Beispiel auf Herz-Kreislaufkrankungen, chronische Bronchitis, grippale Infekte, **Burn-out** oder Allergien* (7, 12).

*Wahrscheinlich würde ich längst an einem **Burn-out**-Syndrom leiden oder mich mit Tinnitus oder ähnlichen Stress-Symptomen von Arztpraxis zu Arztpraxis schleppen, so wie es vielen meiner Kollegen erging* (7, 95).

*Nadine Kramm ist ein imponierendes Beispiel dafür, dass ein Neuanfang nicht immer die Folge einer schweren Sinnkrise oder eines **Burnouts** sein muss* (7, 98).

*Bekannte Yogalehrer und Referenten halten Vorträge, unter anderem über Yoga als Therapie, beispielsweise bei **Burnout** und Depressionen* (7, 105).

Л.П. Крисін, проаналізувавши весь комплекс аспектів адаптації іншомовного слова у мові-рецепторі, виокремлює найбільш суттєві ознаки (критерії) освоєності іншомовного слова: а) передача іншомовного слова фонетичними та графічними засобами мови-рецептора; б) співвіднесеність слова з

граматичними класами і категоріями мови-рецептора; в) семантична самостійність; г) відсутність у запозичення дублетних синонімічних виразів мови-рецептора [1, 115].

Особливістю сьогоденного процесу запозичування є прискорений темп адаптації запозичень. Швидкій інтеграції запозичень у сучасну німецьку мову сприяє також те, що сьогодні відбулися зміни літературних норм, масовими стали порушення літературних норм у письмовому та у публічному мовленні, наразі відбувається активізація вживання жаргонних слів та мовленнєвих зворотів. Характерною особливістю сучасних запозичень є те, що вони надзвичайно "легко" інтегруються, претендуючи на статус таких, що легко запам'ятовуються, бо майже або зовсім не змінюють форми. Наразі переважають саме прямі запозичення. У зв'язку з безперервним запозичуванням лексичних одиниць з англійської мови адаптаційний механізм стає безперервним, іноді майже автоматичним. Особливо швидко адаптуються англіцизми з тотожною структурою, що і раніше запозичені.

ЛІТЕРАТУРА

1. Крысин Л. П. Вопросы исторического изучения иноязычных заимствований в лексике русского языка советской эпохи: Автореф. дисс. канд. филол. наук. – М.: Академия наук СССР. Ин-т русского языка, 1965.
2. Крысин Л.П. К определению терминов "заимствование" и "заимствованное слово" // Развитие словарного состава совр. рус. яз. – М., 1965. – С. 103-117.
3. Altleitner M. Der Wellness-Effekt. Die Bedeutung von Anglizismen aus der Perspektive der kognitiven Linguistik / Margret Altleitner. – Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag, 2007. – 376 S.
4. Barbour, St., Stevenson P. Variation im Deutschen. Soziolinguistische Perspektiven. / Stephen Barbour, Patrick Stevenson. – Übers. aus dem Engl. von Konstanze Gebel. – Berlin; New York: Walter de Gruyter, 1998. – 354 S.
5. Wolff G. Deutsche Sprachgeschichte. / Gerhart Wolff. – 4. Auflage. Berlin, 2006. – 320 S.
6. Yang W. Anglizismen im Deutschen. Am Beispiel des Nachrichtenmagazins DER SPIEGEL. / Wenliang Yang. – Reihe Germanistische Linguistik. Herausgegeben von H. Henne, H. Sitta u. H.E. Wiegand. – Berlin: de Gruyter, 1990. – 238 S.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

7. BIO-Magazin № 6/2012, Dezember/Januar.